

Komunikační technika SET UP jako prevence předčasného vypadnutí z léčby u klientů s hraniční poruchou osobnosti

Mgr. Karel Kolitsch
SANANIM z. ú.
Denní stacionář SANANIM

AT Konference 2023

Obsah prezentace

- Popis podoby Denního stacionáře
- Prevalence a diagnostika klientů s HPO
- Komunikční technika SET UP a její využití

Současná podoba Denního stacionáře SANANIM

- komunitní princip
- režimová pravidla
- 4 měsíce, pondělí až pátek (9:00 – 16:00)
- intenzivní skupinová psychoterapie, edukace, pracovní terapie, volnočasové aktivity, kontinuální testování
- zátěžové výjezdy
- spolupráce s PNB (pav.16 – klienti s DD)

Klient s HPO – prevalence a diagnostika

Epidemiologie:

- střední prevalence hraniční poruchy osobnosti se v populaci pohybuje od 1,6 % po 5,9 %. Hraniční porucha osobnosti je nejčastější v klinické péči (APA, 2013)
- Praško (2015) uvádí, 2-3% lidí v celé populaci, častěji u žen v poměru (2:1), až 25 % psychiatricky hospitalizovaných pacientů
- až u 18 % pacientů s HPO se rozvine syndrom závislosti (Praško, Látalová 2009)

Typy:

- dle MKN 10 – impulzivní typ, hraniční typ
- dle DSM V. - hraniční porucha osobnosti, jednodušší diagnostika

Co zažívají lidi s hraničními rysy nebo HPO

- Udělají cokoliv, aby se vyhnuli opuštění (skutečnému, domnělému, vědomě, nevědomě)
- Zažívají mnoho konfliktů ve vztazích, vztahy prožívají buď jako velmi blízké nebo naopak velmi vzdálené – ohrožující
- Nemají stálý pohled na sebe, často sebe vnímají rozlišně na základě aktuální situace, citových vazeb na druhé
- Zažívají nepřiměřenou intenzitu emocí, časté jsou velké výkyvy nálad, často intenzivní vztek, který neumí ovládat
- Chronické pocity prázdnoty
- Nutkavé potřeby se sebepoškozovat, ať už kvůli pocitu úlevy nebo nutnosti něco cítit, nebo jako manipulace
- mohou mít sebevražedné myšlenky
- zřídka mohou v reakci na větší stres zažít přechodné krátké psychotické epizody
- Jsou impulzivní nejméně ve dvou oblastech, které nesou riziko poškození (utrácení peněz, sex, užívání NL, přejídání, rizikové jednání)

(APA, 2013)

Komunikační technika SET UP

- Jerold J. Kreisman, Hal Straus: Nenávidím tě, neopouštěj mě
- strukturovaný rámec krizové komunikace s pacientem s hraničními rysy, který je vhodný jak pro blízké, rodiny, tak pro odborníky

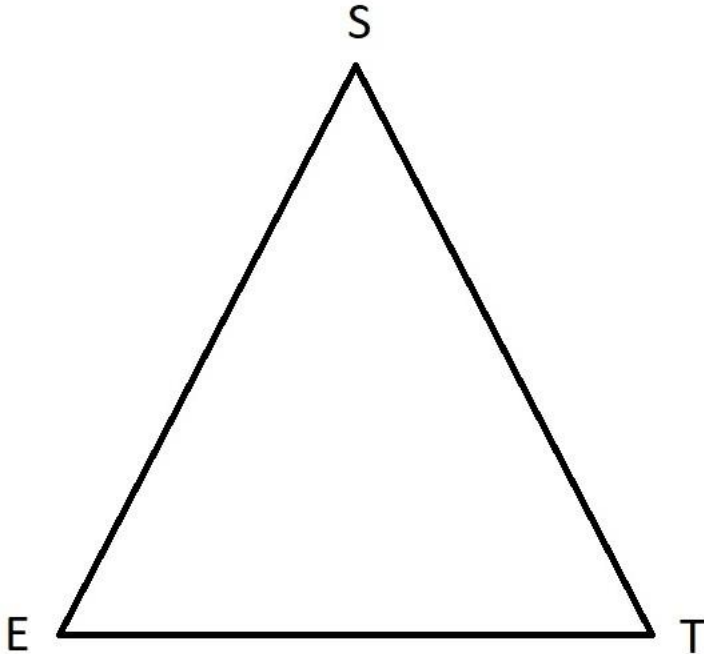
Ve chvílích krize brání komunikaci s klientem s hraničními rysy neproniknutelné chaotické vnitřní silové pole, které se vyznačuje třemi hlavními pocity:

- Děsivá samota, strach z opuštění
- Pocity nepochopení
- Nesmírná bezmoc

(Kreisman, Straus, 2017)

SET UP I.

Support (S) – podpora

Empathy (E) – empatie

Truth (T) – pravda

Understanding – pochopení

Perseverance – vytrvalost

SET UP II. - Příklad

Chci abyste věděl, že mi na Vás záleží a také mi záleží na tom abyste z našeho programu nevypadl pro porušení pravidel. (S)

Moc dobře si uvědomuji, že Vaše situace je obtížná a řešíte v sobě spoustu otázek a nejspíš se cítíte hrozně. (E)

To ovšem nic nemění na tom, že pokud znova nedorazíte bez omluvy do programu, tak s vámi budeme muset spolupráci ukončit. Já pro to teď mohu udělat to, že vám mohu nabídnout podpůrnou individuální konzultaci, kde si můžeme zmapovat co se děje. Co pro to můžete udělat vy? (T)

SET UP III.

S (support) – část vyjadřující podporu se opírá o osobní vyjádření zájmu v 1. osobě. (JÁ). Příklad: „Mám upřímné obavy a starost o to jak se cítíš“. Je příkladem vyjádření podpory. Důraz je na vlastních pocitech mluvčího a je to v zásadě osobní přislíbení snahy pomoci.

E (empathy) – v této části se pokoušíme potvrdit zmatené pocity osoby s HPO s vyjádřením ve 2. osobě (TY). „Nejspíš se cítíš hrozně.“. Je důležité nezaměňovat empatii se soucitem „Je mi tě líto ...“, které by mohli vyvolat hněv, protože by mohli být vnímán jako povýšenost

SET UP IV.

- **T (truth)** neboli skutečnost zdůrazňuje, že za svůj život je zodpovědný především hraničář a že pokusy druhých mu pomoci ho této primární zodpovědnosti nemohou zbavit. Vyjádření tímto způsobem poukazují a uznávají samotnou existenci problému. Často se jedná o podstatu toho, co chceme směrem k osobě s HPO vyjádřit. S rozdílem, že je následně obrácíme k praktické, objektivní otázce, co je možné udělat pro jeho vyřešení. PŘ. „Stalo se to a to.... a následky jsou tyto..... Můžu udělat tohle A co uděláš ty? Mělo by to však být proneseno způsobem, který se vyhýbá obviňování a trestání. „Tos nás tedy dostal do kaše!“ nebo „Jak sis ustlal, tak si lehni!“ pravda je nejdůležitější součástí systému SET – UP a také nejsložitější pro přijetí s osobou s HPO, protože velká část jeho světa realistické následky vylučuje nebo odmítá (Kreisman, Straus, 2017).

SET UP V.

- Všechny tyto části musí být ve sdělení k osobě s HPO zřejmé a navíc je taková osoba musí slyšet, což klade velkou pozornost na terapeuta. Pokud nějaká část vypadne nebo není slyšena, tak poté k přijetí pravdě (realitě) nedojde.
- Chybí (S) – obvinění z nezájmu, „Vám je to jedno“
- Chybí (E) – obvinění z nepochopení „ Vy nevíte, jak se cítím“
- Chybí (T) – nejvíc nebezpečné, vykládaní přijetí způsobem, který je pro něj nejspojivější z hlediska jeho potřeb, obvykle jako potvrzení toho, že za něj druzí mohou nést odpovědnost, nebo že jeho pohled nebo způsob chování je obecně sdílen a podporován. Toto křehké splnutí se následně rozpadá, když vztah schopen unést tíhu jeho nerealistických očekávání. Bez jasně pronesené konfrontace se klient nadále přehnaně zaplétá do vztahů s druhými.

Shrnutí

- pokud je technika správně použita pacient se necítí ohrožen
- nekoná v důsledku své impulzivity
- neaktivují se u něj obranné mechanismy
- má větší naději úspěšně dokončit léčbu nebo v ní déle setrvat, což podle Kaliny (2003) výrazně zvyšuje vyhlídky na další pozitivní vývoj.

Zdroje

- American Psychiatric Association (2013). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 5 th ed. Arlington, VA: American Psychiatric Publishing
- PRAŠKO, Ján. a kol. (2015). Poruchy osobnosti. Vydání třetí. Praha: Portál.
- KREISMAN, Jerold J. a Hal STRAUS. (2017). Nenávidím tě, neopouštěj mě!: zvládání hraniční poruchy osobnosti. Přeložil Miroslava KOPICOVÁ. Praha: Portál
- Praško, J., Látalová, K. (2009). Závislost na návykových látkách a hraniční porucha osobnosti., *Psychiatrie*, 13(Supplementum 1), 19-20.
- Fiala, T., (2017). *Předčasné ukončení ústavní léčby u klientů se závislostí*. Diplomová práce Univerzita Karlova v Praze. 1. lékařská fakulta.

Děkuji za pozornost